

Volodymyr Grubov

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-3048-3280>

e-mail: grubovvm@gmail.com

Valery Svyrenko

*National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy
(Kyiv, Ukraine)*

<https://orcid.org/0000-0001-7514-1535>

e-mail: vvs57@i.ua

**WHO AND COVID-19: FROM THE PROBLEM OF
INTERNATIONAL SOLIDARITY TO THE GREAT GAME
AROUND THE VACCINE**

Abstract

The article considers the activities of the World Health Organization (WHO) in a pandemic caused by the spread of coronavirus infection (Covid-19). Attempts by WHO and existing international formats to establish cooperation and coordination in confronting the new global threat can be traced. It states that in the face of many uncertainties of the consequences of coronavirus infection and the peculiarities of its proliferation, national governments have returned to the tools of barrier policy and border closures, making it difficult to coordinate actions within the global community. The factors influencing the state of global solidarity and the policy of the world's leading players in WHO are analyzed. The focus is on the factor of U.S. – China relations, within which the dominant political novel is the Chinese footprint in Covid history and on factor of European strife observed between EU countries during the critical period of functioning of national healthcare systems.

The actions of the governments of individual EU countries, Russia and the United States in stimulating national pharmacological corporations to create a vaccine for Covid infection and the problem of the information company regarding large-scale vaccination of the population are revealed.

Key words: WHO, Covid-19, vaccination, cooperation, struggle of interests.

Грубов Володимир Михайлович

Київській національній університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-3048-3280>

e-mail: grubovvm@gmail.com

Свинаренко Валерій Васильович

Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського

(м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-7514-1535>

e-mail: vvs57@1.ua

**ВООЗ І COVID-19: ВІД ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ
СОЛІДАРНОСТІ ДО ВЕЛИКОЇ ГРИ НАВКОЛО
ВАКЦИНИ**

Резюме

У статті розглянуто питання діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) в умовах пандемії викликаній поширенням коронавірусної інфекції (Covid-19). Простежується спроби ВООЗ й існуючих міжнародних форматів налагодити співпрацю і координацію дій у протистоянні новій глобальній загрозі. Констатується, що в умовах багатьох невизначеностей наслідків коронавірусної інфекції і особливостей її розповсюдження національні уряди повернулися до інструментів політики бар'єрів та закриття кордонів, що ускладнює координацію дій в межах світової спільноти. Аналізуються чинники, які вплинули на стан глобальної солідарності та політику провідних світових гравців в ВООЗ. Виокремлюються проблемні питання в діяльності ВООЗ, які вона не може вирішити в межах своєї компетенції і потребує допомоги світової спільноти.

Розкриваються дії урядів окремих країн ЄС, Росії і США у стимулюванні національних фармакологічних корпорацій щодо створення вакцини від Covid інфекції й проблеми інформаційної компанії щодо масштабної вакцинації населення.

Ключові слова: ВООЗ, Covid-19, вакцинація, співпраця, боротьба інтересів.

Вступ

У січні 2001 року виконується рік як світова спільнота почала жити в умовах світу небезпечного патогенна, який з ініціативи ВООЗ отримав назву **COVID-19. Невидимий ворог охопив цілі країни і континенти, позбавив людство знайомого й прийняттого стилю життя, зупинив економіку, а головне посіяв страх та відчуження серед пересічних громадян і показав слабкість національних урядів діяти в екстремальних умовах.** Світ втратив рівновагу і почав балансувати між егоїзмом одних і закликами до консолідації з боку інших. І в першому і в другому випадку і «перших» і «других» уособлюють країни-лідери світової політики, міжнародні організації і союзи, національні уряди, транснаціональні корпорації і національний капітал. Картину світового і національного колапсу посилювали політично ангажовані ЗМІ, оцінки представників експертного середовища, дебати політиків тощо, що скоріш нагадувало нагнітання страху і пошуку винних, ніж мобілізацію ресурсів світової спільноти і окремих держав на боротьбу з новою загрозою. Як наслідок, опірність національних спільнот до незвичних умов життя почала розвиватися у багатьох заборонах, невизначеностях безпеки нового вірусу та відсутності стратегій боротьби. Невідомий патоген став викликом і водночас показником ефективності політики національних урядів і багатьох міжнародних структур. Одну з цих структур уособлює ВООЗ.

Внутрішні і міжнародні аспекти проблематики **Covid-19** знайшли відображення у низці аналітичних матеріалів й експертних оцінках. Проте, слід зазначити, що у контексті заявленої теми відчувається брак системного матеріалу, який був би націлений на розкриття існуючих проблем загальної картини зусиль міжнародної спільноти щодо боротьби з коронавірусом.

Метою статті є аналіз діяльності ВООЗ і розкриття суперечностей в межах міжнародної спільноти у протистоянні пандемії викликаній Covid-19.

У ході підготовки статті були використані наступні *наукові методи*: компаративний — для уточнення національно-особливих підходів у напрацюванні анти Covid-них — стратегій та інтенцій політичного дискурсу у межах ВООЗ; діалектичний — для виявлення політичних суперечностей між країнами-учасниками ВООЗ у налагодженні діалогу; системний — для уточнення впливу бізнес інтересів провідних фармкорпарацій, які виробляють вакцину від Covid-19 на лінію поведінки лідерів країн в системі міждержавних відносин.

Результати дослідження

Свій шлях по Європі Covid-загроза почала з Італії. Новорічні свята 2000 року, скупчення людей на великих розпродажах у торгових мережах, потік туристів та національно-особливий спосіб життя італійців стали соціальним тригером, який запустив коронавірусну інфекцію по всій Європі.

Вже на кінець квітня лідерами по розповсюдженню коронавірусу стали Іспанія — 200 тис., Італія — 180 тис. та Франція — 170 тис. Зворотною стороною невідомої до цього часу хвороби стала велика кількість летальних випадків. За добу їх кількість в цих країнах складала до 500 людей, що викликало панічні настрої серед населення і керівництва країн. Подібна картина спостерігалася і в Німеччині, і в Бельгії та в інших країнах ЄС, хоча статистика по летальності була дещо нижчою — 250–150 людей [1].

Щодо США як світового лідера у захворюванні на Covid, а це на кінець квітня майже 800 тис. випадків і летальність вдвічі вище ніж в Європі [1], то тут був присутній як внутрішній так і зовнішній чинник. Зовнішній чинник американські експерти пов'язали з великими туристичними потоками у новорічні свята з країн Європи і Китаю, що дійсно мало місце. Внутрішній — з несвоєчасним реагуванням системи охорони здоров'я на велику кількість випадків атипічної пневмонії в осінньо-зимовий період 2019 року. За обережними визнаннями американських медиків під цими поверховими заключеннями міг приховуватися небезпечний патоген коронавірусу. В позиції США присутній й політичний чинник. На ньому наполягала адміністрація президента Д. Трампа і він пов'язується з несвоєчасним попередженням ВООЗ про стан захворювань на коронавірус в Китаї. У подальшому це призвело до конфлікту з ВООЗ і оприлюдненню особливої позиції США щодо китайського сліду у Covid історії.

Отже, у заяві на пресс-конференції у Twitter голови ВООЗ Тедроса Адена Гебрейесуса (11.03.2020 року), що «ВООЗ прийняла рішення, що Covid-19 можна охарактеризувати як пандемію» і що у такій постановці питання ВООЗ «вдарила у тривожний дзвін» фактично відображена світова динаміка розповсюдження нового патогену й його небезпека з точки зору діагностики, лікування й ускладнень [2]. Стурбованості додає і той факт, що за даними ВООЗ у світі перші 100 тис. випадків захворювань на Covid заняли 67 днів, Другі 100 тис. — 11 днів. На треті 100 тис. пішло всього 4 дні. На четверті — 2 дні. Сумна статистика була підкріплена констатацією і того факту, що ефективного лікування і профілактики цього захворювання не існує.

«Тривожний дзвін» ВООЗ, має й інший вимір. Йдеться про покладену на організацію специфічну гуманітарну місію в межах ООН у підтриманні контрольованої епідеміологічної обстановки у межах світової спільноти і забезпечення доступу населення планети до життєво необхідних ліків. Зрозуміло, що у першу чергу йдеться про групу так званих «бідних країн», якими небезпідставно опікується ВООЗ. Прикладом такого піклування може слугувати допомога з боку ВООЗ у 2015–2017 роках країнам Африки у локалізації спалахів надто небезпечної хвороби «ЕБОЛА». У цей час на прохання ВООЗ до розробки вакцини від хвороби були залучені кращі фармакологічні компанії з країн ЄС, Росії і США. Ситуація

з Covid-19 виглядала і досі виглядає значно складніше. У боротьбі з коронавірусом неготовність до нового виклику стали демонструвати фактично всі національні системи охорони здоров'я, починаючи від США, країн ЄС, Росії, Китаю, Японії та інших країн. Починаючи з січня 2000-го року на національному рівні мова й досі йде про такі речі як нестача витратних матеріалів (засобів індивідуального захисту лікарів і населення), ліків, медичного обладнання (апаратів ШВЛ, койко-міст з киснем), нестача медперсоналу, карет швидкої допомоги, спеціалізованих центрів по лікуванню Covid-захворювань тощо. Поєднання цих обставин з хвилюючою подібною навалюю Covid-19 (перша хвиля — січень-червень 2020 р., друга жовтень 2020 р. з переходом на 2021 р.) сприяло частковому закриттю національних систем охорони здоров'я з метою мобілізації ресурсів і зосередження зусиль на внутрішньому контурі. З початком пандемії таку картину поведінки ми спостерігали навіть за світовими лідерами у сфері надання медичних послуг і якісної медицини. Тобто світова спільнота все більше стала поглинатися в філософію «сам на сам» з всіма негативами такого підходу. Ситуація дещо пом'якшилася у другій половині 2000-го, коли з'явилися перші повідомлення про успіхи вчених біологів у розробці вакцини від коронавірусу.

Національний егоїзм відобразив не тільки зростання соціального невдоволення широких верств населення погіршенням умов життя, падіння національних економік і політичного напруження в середині країн, але й брак глобальної солідарності. На думку очільника ВООЗ у межах світової спільноти — «це є найбільшою загрозою ніж сам вірус» [3]. На гостроту цієї проблеми вплинули декілька чинників. Вони й досі привносять у міжнародні відносини певний негатив, насторогу і конфліктність.

Події останніх 10 років впевнено довели, що у майбутніх біологічних історіях, які ще можуть відбутися у світі боротьби інтересів завжди може сплинути чиїсь національний слід. На сьогодні китайський слід у Covid-19 є домінуючою новелою в міжнародній політиці. Починаючи з березня 2020 року її послідовно розпочали відстоювати США і особисто президент Д. Трамп, який претендував на другий президентський термін. Проте, незважаючи на політичну риторику адміністрації Білого Дому, США активно співпрацювали з Китаєм у закупівлі різноманітних засобів індивідуального захисту лікарів і населення та деякого медичного обладнання.

Анти китайська позиція США базувалася на даних західної розвідки, в яких стверджується, що група вчених під керівництвом Ші Чженлі, яка працювала в Уханській вірусній лабораторії, ще 2013 році знайшла зразки вірусу, які співпадали на 96, 2% с SARS-Cov-2 (вірусом, який викликає Covid-19) під час дослідження фекалій летучих мишей в печері в провінції Юнань. В 2015 році спільно з університетом Північної Кароліни (США) група Ші Чженлі заключила, що SARS-подібні віруси можуть передаватися від

летучих мишей людині і від цього нема лікування. При цьому вчені визнали небезпеку «майбутніх спалахів нового захворювання з ризиком створення більш небезпечних патогенів» [4].

Слід зазначити й інше. В позиції США простежується солідарна думка союзу «П'яти очей» куди входять спецслужби США, Канади, Великобританії, Австралії та Нової Зеландії. В доповіді, яку підготував союз йдеться, що в «загрозу іншим країнам» влада Китаю приховала новини про коронавірус, лабораторні дані та відмовила надати результати досліджень міжнародним вченим, які працюють над вакциною. У доповіді також констатується, що випадки коронавірусу в Китаї стали фіксуватися ще восени 2019 року. Висновок зроблено на підставі заяв урядів Тайваня (грудень 2019 р.) і Гонконгу (січень 2020 р.). У негативному світі у доповіді виглядає і ВООЗ. Згідно документу організація знала про все, що відбувається в Китаї, але приховувала дійсну картину від світової спільноти [4].

На початку травня 2020 року держсекретар США М. Помпео в інтерв'ю ABC News заявив, що існує значна кількість доказів того, що це вийшло з лабораторії в Ухані. ...Кращі експерти до сих пір думають, що все це було зроблено людиною. Я бачив, що каже розвід спільнота. В мене немає підстав вважати, що вони помилились» — заявив він [5]. Під тиском США [6; 7] 27 країн-членів ВООЗ підготували Резолюцію для Асамблеї ВООЗ щодо належного розслідування реального походження коронавірусу. Асамблея відбулася 19 травня 2020 року і проведена з країнами-учасниками (194 країни) в режимі онлайн [8].

Керівництво Китаю всі закиди Білого Дому щодо китайського сліду відкинуло і навело декілька контр доводів не на користь США. По-перше, йдеться по військовій грі, які відбулися в Китаї у жовтні 2019 року де була присутня команда з США. Місцем проведення був Ухань. Присутність хворих на коронавірус в американській команді, зрозуміло, ніхто не перевіряв. По-друге, зв'язок між науковою спільнотою США і Китаю в історії з Covid теж кидає тінь на США. За твердженням китайської сторони в процесі біологічних експериментів американських вчених з вірусами SARS-Cov-2 могли бути нестандартні ситуації, про що свідчать спалахи атипічної пневмонії на території США протягом 2019 року. На додаток на початку грудня 2020 року Китай зробив заяву і про австралійський слід Covid. Йдеться про м'ясо австралійських буйволів, яке Китай тривалий час імпортував у великій кількості, і в якому китайські біологи знайшли коронавірус. Раніш китайські біологи знайшли коронавірус у заморожених морепродуктах з Норвегії. Таким чином, проблема коронавірусу стала набувати характеру множини варіантів розповсюдження й інтернаціоналізації походження.

Другий чинник браку солідарності у боротьбі з Covid-19 пов'язаний з суто політичною складовою міжнародних відносин, де у межах проголошених коаліційних стратегій змагаються союзники і партнери. Проте,

як показав 2000 — й у критичні часи чвар не оминуті і між союзниками. Прикладом такої історії може слугувати Італія. Так сталося, що у Європі наступ коронавірусу відбувся у період, коли політичне протистояння і війна санкцій між ЄС і Росією досягла свого епогея, а коаліційна стратегія санкцій не дозволяла окремим країнам ЄС співпрацювати з країною-противником з сходу. Водночас, на фоні повної бездіяльності керівних структур ЄС і брак будь-яких зрозумілих ініціатив у боротьбі з Covid-19 Італія за рівнем летальних випадків стрімко посіла 2 місце в Європі і 4 — у світі. В цих умовах всі прохання Італії до керівництва ЄС надати фінансову допомогу країні залишилися порожнім звуком.

Завісу тривалого «мовчання» з боку союзників Італія стала долати двома шляхами. Шлях перший був пов'язаний з проханням допомоги зовні кордонів ЄС, а шлях другий з блокуванням підсумкового документу щодо заходів по боротьбі з пандемією Covid у березні 2020 року під час саміту ЄС. Такі кроки прем'єр-міністра Італії Дж. Конте продемонстрували як рішучість керівництва країни нагати про особливий характер відносини між Італією і Росією, які склалися з часів прем'єрства С. Берлусконі, так і наявність політичної волі Риму відстоювати національні інтереси. Водночас цим кроком Італія як один з найбільших платників податків у бюджет ЄС продемонструвала і свою позицію незгоди щодо політики стабілізації країн євразони (ESM), плодами якої постійно користуються країни-новачки ЄС з Східної Європи [9].

Прибуття в Італію мобільного санітарно-біологічного шпиталю з Росії можна розцінити як порушенням правил клубу, які стали суперечити інтересам країни. За підсумками домовленостей між прем'єр-міністром Італії і президентом Росії у кінці березня 2020 року Росія направила в Італію 14 транспортних літаків для боротьби з коронавірусом. Вони доставили військових медиків і медичне обладнання. До Італії прибуло 100 вірусологів і епідеміологів, 8 санітарних бригад і мобільний загін санітарно-біологічної обробки будівель і місцевості [10].

Як не парадоксально, але навіть в ситуації крайньої потреби Італії в допомозі оцінки результатів домовленостей між урядами двох країн в європейському інформаційному просторі набули діаметральних відгуків. Італійські медіа привітали гуманітарну акцію Росії і висловлювали подяку італійців, неіталійські — піддавали все сумніву і скепсису. З цього приводу французька газета *Agovago* публікації окремих західних ЗМІ, які надавали негативні оцінки російської допомоги назвала «нападками «дезінформаційної машини», яка розкручена під час санкційної політики НАТО і ЄС [11]. Подібний контекст присутній й у заяві МЗС Італії і Міноборони [12], яку вони зробили у травні під час закінчення місії мобільного загону з Росії.

У першій половині 2000-го ситуацію Covid-напруження, що охопила Європу і світ в цілому політичні лідери провідних країн і ВООЗ намагалися пом'якшити на рівні обміну думками, заяв і досягнення хоча б будь-яких домовленостей. Найбільш гучними заходами цього періоду став віртуальний саміт лідерів G-20 по проблемі розповсюдження коронавірусу та боротьбі з ним (27.03.2020 р.) і 73 сесія ВООЗ (18–19 травня 2020 р.). Незважаючи на те, що у заході G-20 приймав участь Генсек ООН А.Гуттеріш його заклики щодо виділення 1 трлн. дол. США для допомоги бідним країнам, заборону на митні збори, квоти та інші інструменти, які обмежують вільну торгівлю та відміну санкцій по відношенню до окремих країн у боротьбі з Covid-19 (Іран, Сирія) підсумковий документ прийняти не вдалося. Чотири напрямки співпраці, які були узгоджені напередодні на зустріч глав зовнішніх відомств як-то медичний, економічний, торговельний та глобальної взаємодії через позицію США залишилися лише гарними бажаннями на папері. Причиною стала нав'язана США дискусія про китайській слід у Covid історії [13]. 73 сесія ВООЗ пройшла більш продуктивно. Організації вдалося прийняти резолюцію ВООЗ «Відповідь Covid-19», в основу якої було покладено обов'язок держав-членів виконувати положення Статуту (Конституції) ВООЗ 1946 року та Міжнародних медико-санітарних правил 2005 року. Серед закликів «Відповіді» звертають увагу такі інтенції як єдність і солідарність у співробітництві; доступ всіх до якісних, безпечних, ефективних технологій та товарів ВООЗ; співпраця в НДР у сфері боротьбі проти Covid-19; обмін знаннями про Covid-19 тощо [14]. Проте, національне бачення стратегій боротьби з коронавірусом і проблемах її ресурсного забезпечення дають надто обережні очікування щодо темпів і термінів матеріалізації «Відповіді». По самим оптимістичним прогнозам це може статися років через 2–3. Щодо «бідних країн» то цей термін може бути ще більш віддаленим — 4–5 років.

Є ще один фронт боротьби з Covid-19 де брак міжнародної співпраці давно потопає у відкритій інформаційній війні. Йдеться про перевірений інструмент боротьби з вірусами й інфекціями пандемічного характеру, яким є вакцини і вакцинація населення. Ми вже згадували про вірус «Еболи», який вдалося зупинити (а не побороли) в країнах Африки. Отже, йдеться про розробку ефективної вакцини від Covid, яка вже стала фактом нашого сьогоднішнього дня. На початку грудня 2020 року про початок масштабної (не масової) вакцинації від Covid заявили уряди Росії, США та Великобританії. В межах ЄС цю процедуру планується розпочати у кінці місяця. Зробити подібні заяви урядам інших країн заважає не стільки нестача фінансових можливостей, в окремих країнах вони є, скільки брак володіння вакциною. Звісно, що це пов'язується з розвитком фарміндустрії, рівнем знань та компетенцій наукової спільноти, яка займається проблемами вірусології та спроможністю держави мобілізувати необхідні ресурси у потрібному

напрямку. Водночас у вакцинній гонці на першість присутні й феномени величі результату, й світового визнання, й престижу цінностей, й політичного іміджу країни. За законами жанру політичного протистояння, що притаманно історії відносин колективного Заходу і Росії ці інтенції присутні як в картині інформаційного протистояння, так і в риториці політиків другого ешелону влади. Досягнення країн-лідерів вакцинного фронту сьогодні потопають і нівелюються у різноманітних салоганах від «першості винаходу і реєстрації вакцини», «ефективності препарату», «стадіях випробувань і об'єктивності результатів», «побічних ефектах і можливих ускладненнях», «термінах дії вакцини в організмі людини» до «готовності до масштабування (промислового виробництва)», «безпеки транспортування» тощо. Не забувають ЗМІ у Covid-риториці і перших осіб окремих країн. Проте, у контрольованому галасі є надто важлива річ — кожна сторона прагне завоювати глобальний ринок вакцин проти коронавірусу і якомога далі відтіснити конкурента. Адже, чистої політики не існує. Згадаймо вислів Г. Форда, «що вигідно ФОРДУ, те вигідно США». Отже, йдеться про велику політику «м'якої сили», за якою стоять геополітика, вплив і великі гроші.

У виснажливу гонку щодо винаходу ефективної вакцини проти Covid включилася досить велика кількість відомих фармкомпаній компаній з США, Росії, Франції, Китаю, Індії, Австралії, Німеччини, Великобританії, Швеції та інших країн. На вересень 2020 року ВООЗ оперувало списком більш 20 респондентів і вакцин-проектів, які вони вели. Проте, до фінішу, а це офіційна заява уряду, реєстрація і підтвердження ВООЗ дійшло лише три країни. Це — два виробника вакцин з США, два виробника з Росії і один з Німеччини. Успіхи цих країн намагалися поділити Великобританія і Швеція, проте на сьогодні їхній спільний проект з об'єктивних причин дещо відсунутий у часі. Слід визнати, що й до переможців гонки є певні запитання через відсутність інформації про 3-й етап досліджень — підтвердження на ефективність (перші два — підтвердження на безпеку). Окремі фахівці дотримуються думки, що 3-й етап носить більш формальний характер і зачіпає ширші вікові групи населення, що потребує ще певного часу. В умовах часових обмежень і вже оголошених рекомендацій (вік від 18–60 років) щодо першої хвилі вакцинації можна скористатися статистикою перших двох. До того ж ВООЗ зробила заяву, що буде вважати будь-яку вакцину успішним проектом, якщо її ефективність перевищить 70%. Вакцини з США, Росії і Німеччини на перших двох етапах показали 95%. Отже, на сьогодні головними визнані перші два етапи, які гарантують безпеку здоров'я людині і підтверджують ефективність вакцини в заявлених умовах її збереження і транспортування.

Щодо інформаційної картини отриманих вакцин, якими у грудні 2020 року вже розпочалася вакцинація то вона виглядає наступним чином.

Росія. Вакцину «Спутник-V» російське керівництво позиціонувало як першу серед світових розробників подібного препарату. Рекламу компанії-виробнику вакцини зробили і два факти — це заявка апарату ООН щодо вакцинації всього персоналу Організації вакциною «Спутник-V» і визнання ВООЗ російської вакцини проти «ЕБОЛА» кращим проектом серед вакцин інших світових компаній. «Спутник-V» створено в НДЦЕМ ім. М. Ф. Гамалєї (м. Москва) і в розробці цієї вакцини активну участь прийняли військові біологи. Заявку на закупівлю вакцини зробило вже більш ніж 50 країн, що за обсягом складає 1,2 млрд. доз [15]. Росія планує організувати спільне виробництво вакцини в Китаї, Індії, Південній Кореї та інших країнах. За повідомленнями ЗМІ станом на 15 грудня 2020 року в Росії вакциновано більш 150 тис. людей, що робить її лідером в вакцинації проти корона вірусу. Друга вакцина «ЕпіВакКорона» виробник центр «Вектор» (м. Новосибірськ) теж зареєстрована, пройшла другий етап випробувань й у другій половині грудня введена на ринок препаратів для вакцинації населення. В експертних колах вона вважається більш легкою у застосуванні ніж «Спутник-V».

США. В інформаційному плані фармацевтичні компанії «Phizer» і «Moderna» заявили про свої успіхи у розробці вакцини на початку листопада 2020 року [15]. На відміну від «Moderna», яка на ринку лише 10 років «Phizer» відомий фармацевтичний гігант, який має 150 літню історію. Рекламна компанія вакцини «Phizer» гарантує однаковий захист і ефективність всім віковим групам населення і позиціонується як безпечний препарат. На початок 2021 року компанія «Phizer» гарантує наростити випуск вакцини до 50 млн. доз і сприяти масштабній вакцинації населення в США. Суттєвим недоліком вакцини «Phizer» вважаються побочні ефекти для людей, які мають алергічні захворювання та умови її зберігання і транспортування. Вакцина потребує низьких температур зберігання (мінус 70 градусів) і оперативної реалізації після розморожування.

В експертних колах вакцина «Moderna» теж сприймається неоднозначно. На відмінну від «Спутник-V» і «Phizer», які зроблені на основі ДНК, вона зроблена на основі РНК. Цей факт вважається прецедентом, так як для вакцинації людей не був затверджений жодний препарат, який створено за такою технологією [15]. Проте вакцина теж вже введена на ринок і застосовується у вакцинації.

Щодо процесу вакцинації то в США існує одна суттєва пересторога. Це невіра населення в якість вакцин від «Phizer» і «Moderna». До 43% американців вважають операцію «Операцію неймовірна швидкість — Operation Warp Speed» (доставка вакцини «Phizer» у всі штати США) великим бізнес проектом, а не турботою уряду про здоров'я громадян. Песимізму американців сприяє низка досить неприємних фактів. Йдеться про зняття юридичної відповідальності з фармкомпаній за можливі негативні наслідки

для здоров'я людини у наслідок застосування вакцини; звільнення з роботи тих, хто ігнорує вакцинацію; і оприлюднення через ЗМІ фактів нанесення шкоди здоров'ю окремими людям, які вже пройшли вакцинацію. Подолати такий соціальний негатив фармкомпанії намагаються за рахунок агресивної реклами і притягнення на екрани TV лікарів, політиків і навіть экс-президентів США Б. Абама і Дж. Буша молодшого. Проте, незважаючи на такі перші суспільні реакції уряд США об'явив 14 грудня початком масової вакцинації населення країни [16].

У Великобританії початок вакцинації населення вакциною «Phizer» британські ЗМІ ознаменували гучною інформаційною компанією і прямою трансляцією процесу вакцинації повного тезки У. Шекспіра — літнього У. Шекспіра. Сюжет TV картинки може сприйматися як спроба привнесення в дух британців життєстверджуючої сили першої частини знаменитого Шекспірівського твердження «To be....» і відкидання загрозливої таємничості його другої частини, яку схоже британські урядовці пов'язують з коронавірусом.

Німеччина. У колі країн виробників вакцини проти коронавірусу Німеччина позиціонує спільний проект «BioNTech»/«Phizer» [16]. Вакцина зареєстрована в США і Канаді та поставляється в Великобританію, Мексику, Саудівську Аравію та країни ЄС.

Великобританія. Британо-Шведській проект «AstraZeneca» зазнав фіаско вже на першому етапі випробувань. Велика кількість сторонніх ефектів змусили авторів припинити дослідження на контрольних групах і повернутися до теоретичної часті роботи. Надію на життя проекту «AstraZeneca» надала пропозиція російських біологів з НДЦЕМ ім. М. Ф. Гамалеї про можливість поєднання компонентів вакцини «AstraZeneca» і «Супутник — V». **Співпраця несе вигоду двом сторонам: британцям і шведам** вона гарантує спасіння проекту, а для Росії — це вихід на ринок ЄС.

У виробників вакцини від коронавірусу існує ще один проект — це виробництво, так званої, **Light (легкої) вакцини**. Вона розрахована не на тривалий — 2–2,5 роки, а на короткій термін від 3 до 6 місяців. З цією пропозицією виступив керівник НДЦЕМ ім. М. Ф. Гамалеї О. Гінцбург. Швидкість масштабування такої вакцини у промислових обсягах дозволить охопити вакцинацією більш широке коло людей, а головне оперативно вирішити питання вакцинації і стримування небезпечного вірусу.

Така неоднозначна картина світової вакцинної історії проти коронавірусу вимагає від керівництва ВООЗ виважених рішень, особливо в тій частині, що стосується закупівлі препарату для «третьох країн». Адже, це надто великий ринок і територія різноманітних впливів. Тут ВООЗ може понести іміджеві втрати і отримати досить ризьку критику з боку світових корпорацій виробників вакцини та урядів країн, які активно просувають їхні бізнес інтереси.

Висновки

Затягування у часі Covid пандемії, а на сьогодні це вже 80 млн. інфікованих людей і 1,3 млн. [16] летальних випадків підштовхує національні уряди активізувати свою діяльність у напрямку обрання ефективних стратегій протидії новій загрозі. В той же час продовження «політики обмежень» дестабілізує ситуацію в країнах і провокує до проведення політики «егоїзму». Адже, надати порятунку всім й одразу неможливо.

В цих умовах діяльність ВООЗ носить скоріш дорадчий характер. Незважаючи на поширення пандемії (на початок грудня 2020 року інфекцією охоплено 188 країн) ВООЗ вимушена враховувати впливи різноманітних теорій «Covid-заколоту» і стан політичних відносин між основним світовими акторами, які в силу об'єктивних обставин стали лідерами в виробництві вакцини від коронавірусу.

Список посилань

1. *Коронавірус у світі: ВООЗ заявила, що найскладніше — попереду* <https://www.5.ua/svit/koronavirus-u-sviti-vooz-zaiavyla-shcho-naiskladnishe-poperedu-a-merkel-zaklykala-ne-skasovuvaty-karantyn-213129.html>
2. Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно назвала коронавірус Covid-19 пандемією загальносвітового масштабу <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2894208-vooz-ogolosila-pandemiu-novogo-koronavirusu.html>
3. ВООЗ попереджає про прискорення темпів пандемії Covid-19 <https://www.dw.com/uk/%D0%B2%D0%BE%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%94-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE-D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B2-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97-covid-19/a-53901421>
4. СМІ узнали о докладе спецслужб о вине Китая в пандемии коронавируса <https://www.vedomosti.ru/society/articles/2020/05/03/829541-smi-uznali-o-doklade-zapadnih-spetssluzhb-o-vine-kitaya>
5. Помпео заявив про докази походження коронавірусу з лабораторії в Ухані <https://www.pravda.com.ua/news/2020/05/3/7250308/>
6. В США назвали причину «сокрытия» Китаем даних о коронавирусе <https://iz.ru/1007390/2020-05-04/v-ssha-nazvali-prichinu-sokrytiia-kitaem-dannykh-o-koronaviruse>

7. Американские спецслужбы начали отслеживать вспышку Covid-19 в Китае еще в ноябре <https://interfax.com.ua/news/general/653437.html>
8. 122 країни вимагають розслідувати, звідки насправді походить новий корона вірус <https://www.5.ua/svit/122-krainy-vymahaiut-rozsliduvaty-zvidky-naspravdi-pokhodyt-novy-koronavirus-onovleno-215147.html>
9. Италия отказалась подписывать итоговый документ самита ЕС <https://vz.ru/news/2020/3/26/1031141.html>
10. Еще три региона Италия попросили у России помощи в борьбе с ковид-19 <https://www.rbc.ru/society/24/04/2020/5ea2f13d9a7947bd9d365f2f>
11. Макрон попросил «не п'янеть» от российской помощи Италии https://www.gazeta.ru/politics/2020/03/29_a_13027501.shtml
12. Россия выведет из Италии военспецов, помогавших в борьбе с коронавирусом <https://www.dw.com/ru/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%B2%D1%8B%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%82-%D0%B8%D0%B7-%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%BE%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%B2%D1%88%D0%B8%D1%85-%D0%B2-%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%8C%D0%B1%D0%B5-%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BE%D0%BC/a-53351809>
13. Лидеры G20 намерены обеспечить справедливое распределение вакцин от COVID-19 <https://www.dw.com/ru/lidery-g20-obeshhajut-obespechit-spravedlivoe-raspredelenie-vakcin-ot-covid-19/a-55689991>
14. Чи впоралася ВООЗ у боротьбі з поширенням Covid-19? https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/chy-vporalas-vsivitnya-organizatsiya-okhorony-zdorov-ya-u-borotbi-z-poshyrennyam-covid-19/
15. Гонка вакцин от коронавируса <https://www.bbc.com/russian/features-54963792>
16. В США с 14 декабря стартует массовая вакцинация от коронавируса <http://www.dw.com>

References

1. Koronavirus u sviti: VOOZ zaiavyla, shcho naiskladnishe — poperedu <https://www.5.ua/svit/koronavirus-u-sviti-vooz-zaiavyla-shcho->

- naiskladnishe-poperedu-a-merkel-zaklykala-ne-skasovuvaty-karantyn-213129.html
2. Vsesvitnia orhanizatsiia okhorony zdorov'ia ofitsiino nazvala koronavirus Covid-19 pandemiieiu zahalnosvitovoho masshtabu <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2894208-vooz-ogolosila-pandemiu-novogo-koronavirusu.html>
 3. VOOZ poperedzhaie pro pryskorennia tempiv pandemii Covid-19 <https://www.dw.com/uk/%D0%B2%D0%BE%D0%BE%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%94-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B2-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97-covid-19/a-53901421>
 4. SMI uznali o doklade spetssluzhb o vine Kitaya v pandemii koronavirusa <https://www.vedomosti.ru/society/articles/2020/05/03/829541-smi-uznali-o-doklade-zapadnih-spetssluzhb-o-vine-kitaya>
 5. Pompeo zayaviv pro dokazi pohodzhennya koronavirusu z laboratoriyi v UhanI <https://www.pravda.com.ua/news/2020/05/3/7250308/>
 6. V SShA nazvali prichinu «sokrytiya» Kitayem danikh o koronavirusi <https://iz.ru/1007390/2020-05-04/v-ssha-nazvali-prichinu-sokrytiia-kitaem-dannykh-o-koronaviruse>
 7. Amerikanskiye spetssluzhby nachali otslezhivat vspyshku Covid-19 v Kitaye eshche v noyabre <https://interfax.com.ua/news/general/653437.html>
 8. 122 krainy vymahaiut rozsliduvaty, zvidky naspravdi pokhodyt novyi korona virus <https://www.5.ua/svit/122-krainy-vymahaiut-rozsliduvaty-zvidky-naspravdi-pokhodyt-novyi-koronavirus-onovleno-215147.html>
 9. Italiya otkazalas podpisivat itogovyy dokument samita ES <https://vz.ru/news/2020/3/26/1031141.html>
 10. Eshche tri regiona Italiya poprosili u Rossii pomoshchi v borbe s kovid-19 <https://www.rbc.ru/society/24/04/2020/5ea2f13d9a7947bd9d365f2f>
 11. Makron poprosil «ne p'yanet» ot rosiyskoy pomoshchi Italii https://www.gazeta.ru/politics/2020/03/29_a_13027501.shtml
 12. Rossiya vyvedet iz Italii voyenspetsov. pomogavshikh v borbe s koronavirusom <https://www.dw.com/ru/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%B2%D1%8B%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%82-%D0%B8%D0%B7-%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%>

- Б5%D1%86%D0%BE%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%B2%D1%88%D0%B8%D1%85-%D0%B2-%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%8C%D0%B1%D0%B5-%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BE%D0%BC/a-53351809
13. Lidery G20 namereny obespechit spravedlivoye raspredeleniye vaktsin ot COVID-19 <https://www.dw.com/ru/lidery-g20-obeshhajut-obespechit-spravedlivoe-raspredelenie-vakcin-ot-covid-19/a-55689991>
 14. Chy vporalasia VOOZ u borotbi z poshyrennyam Covid-19? https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/chy-vporalasia-vsesvitnya-organizatsiya-okhorony-zdorov-ya-u-borotbi-z-poshyrennyam-covid-19/
 15. Gonka vaktsin ot koronavirusa <https://www.bbc.com/russian/features-54963792>
 16. V SShA s 14 dekabrya startuyet massovaya vaktsinatsiya ot koronavirusa <https://www.dw.com/ru/v-ssha-s-14-dekabrya-nachinaetsja-massovaja-vakcinacija-ot-koronavirusa/a-55919625>

Стаття надійшла до редакції 15.10.20

© Грубов В. М., Свинарченко В. В., 2020